



ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Кафедра економіки та управління

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Фінансовий ринок»

на тему: «Роль Національного банку України у стабілізації фінансового ринку в
умовах воєнної економіки»

Виконав: здобувач 4 курсу

групи **ІН8-9-21-Б1ФБС (4.0 д)**

спеціальності **«Фінанси, банківська**

справа, страхування та фондовий ринок»

Сукмановський Володимир Мирославович

Науковий керівник: ст. викладач Оліх Г.І.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЛІ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	5
1.1. Сутність фінансового ринку та фінансової стабільності	5
1.2. Функції та інструменти центрального банку у забезпеченні фінансової стабільності	6
1.3. Нормативно-правові засади діяльності НБУ щодо стабілізації фінансового ринку України	10
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗІ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ	
2.1. Монетарна політика НБУ під час повномасштабної війни	14
2.2. Макропруденційна політика та регулювання банківського сектору в умовах воєнного стану	18
2.3. Оцінка ефективності заходів НБУ зі стабілізації фінансового ринку в 2022– 2025 рр.	21
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ НБУ ЩОДО СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	25
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Фінансова стабільність у сучасних умовах набула значення стратегічної категорії, що визначає не лише рівень економічної безпеки країни, а й спроможність держави ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні ризики. Україна вступила в період глибоких трансформацій фінансової системи, спричинених повномасштабною війною, зміною економічної моделі, посиленням залежності від зовнішнього фінансування та необхідністю збереження довіри до національної валюти. У таких умовах роль Національного банку України суттєво виходить за межі класичної монетарної функції та набуває рис антикризового, стабілізаційного та стратегічного центру економічної політики.

Центральний банк сьогодні виконує не лише завдання з регулювання грошово-кредитної сфери, а й забезпечує стійкість банківського сектору, контролює валютний ринок, здійснює макропруденційний нагляд, захищає фінансову систему від системних ризиків та підтримує її здатність функціонувати в умовах воєнної турбулентності. Його політика стала ключовим фактором збереження платіжної стабільності, ліквідності банківської системи, формування довіри населення та бізнесу до фінансових інститутів.

Актуальність дослідження полягає в необхідності наукового осмислення того, як Національний банк України застосовує свої інструменти в умовах воєнної економіки, які механізми виявилися найефективнішими для стабілізації фінансового ринку та якими можуть бути напрями вдосконалення його політики в післявоєнний період.

Метою курсової роботи є дослідження ролі та діяльності Національного банку України щодо стабілізації фінансового ринку в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити економічну сутність фінансової стабільності та роль центрального банку у її підтриманні;

- охарактеризувати інструменти монетарної, макропруденційної та валютної політики НБУ;
- проаналізувати особливості діяльності НБУ в умовах воєнного стану та зміненого економічного середовища;
- оцінити ефективність заходів НБУ зі стабілізації фінансового ринку у 2022–2025 роках;
- визначити перспективні напрями підвищення результативності політики НБУ в умовах післявоєнного відновлення.

Об’єктом дослідження є діяльність Національного банку України як центрального органу грошово-кредитної політики держави.

Предметом дослідження є інструменти та механізми стабілізації фінансового ринку, що застосовуються НБУ в умовах воєнної економіки.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЛІ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

1.1. Сутність фінансового ринку та фінансової стабільності

Фінансовий ринок є невід'ємною складовою економічної системи, оскільки забезпечує рух фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами та міжнародними інвесторами. Він виступає своєрідним «кровоносним руслом» економіки, яке живить різні її сегменти капіталом, формує умови для інвестування, нагромадження та раціонального розподілу фінансових потоків [4]. Саме через фінансовий ринок втілюються процеси мобілізації капіталу, трансформації заощаджень у інвестиції, страхування ризиків та хеджування валютних коливань, що є особливо актуальним в умовах воєнної нестабільності.

Науковці по-різному трактують поняття «фінансовий ринок». Одні трактують його як сукупність інститутів та інструментів, що забезпечують обіг фінансових активів, зокрема грошей, цінних паперів, деривативів та валют [6]. Інші наголошують на його ролі як механізму перерозподілу фінансових ресурсів між секторами економіки, визначаючи його як багатовимірну систему економічних відносин, що виникають під час купівлі-продажу фінансових активів [5].

Проте більшість економістів сходяться на думці, що фінансовий ринок забезпечує не лише обіг капіталу, а й формує довіру між учасниками ринку, що є фундаментальною умовою економічного розвитку [1].

Важливо зазначити, що функціонування фінансового ринку неможливе без досягнення фінансової стабільності. Саме вона створює передумови для передбачуваності, прогнозованості та стійкості фінансової системи, що стає особливо важливим в умовах воєнних загроз та економічних шоків. Національний банк України визначає фінансову стабільність як такий стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно виконувати свої функції, протистояти кризовим потрясінням та не накопичувати дисбаланси, що можуть призвести до системних ризиків [10].

Поняття фінансової стабільності охоплює кілька ключових компонентів: стабільність банківського сектору, стійкість платіжної системи, розвиток ринку капіталу та збереження вартості національної валюти. У воєнний період, як зазначає НБУ у Звіті про фінансову стабільність, особливо важливими стають ліквідність банків, виконання платіжних зобов'язань, захист депозитів та адаптація регуляторних вимог.

Науковці підкреслюють, що фінансова стабільність — це не лише результат ефективного функціонування ринку, але й активна цільова політика держави та центрального банку [13]. Фінансова стабільність не виникає сама по собі — вона формується через реалізацію комплексу монетарних, макропруденційних, валютно-курсних, регуляторних та кризових заходів, які впроваджуються центральним банком для зменшення системних ризиків [5].

В умовах воєнної економіки значення фінансової стабільності суттєво зростає. З одного боку, фінансовий ринок зазнає потужного тиску — від втрати активів, еміграції капіталу, падіння ліквідності та загального зниження ділової активності. З іншого боку, суспільство потребує стабільності — довіри до банківської системи, можливості користуватися платіжними системами, здійснювати міжнародні розрахунки, підтримувати обіг коштів, забезпечувати кредитування оборонного сектору, малого бізнесу та відбудови країни [6].

Отже, фінансова стабільність — це не лише макроекономічна категорія, а й стратегічний ресурс держави, особливо в період війни. Вона забезпечує не лише функціонування фінансового ринку, а й можливість держави виконувати соціальні, оборонні та економічні зобов'язання. Саме тому роль центрального банку у підтриманні фінансової стабільності, особливо в кризові періоди, набуває особливої ваги.

1.2. Функції та інструменти центрального банку у забезпеченні фінансової стабільності

У сучасних умовах, особливо в період війни та економічної турбулентності, центральний банк виступає не лише емісійним та регуляторним органом, а фактично гарантом фінансової стабільності, макроекономічної

безпеки та довіри до національної валюти. Саме через систему інструментів монетарної та макропруденційної політики, валютного регулювання, банківського нагляду та системи кризового реагування Національний банк України (НБУ) зберігає стійкість фінансової системи та попереджає розвиток системних ризиків [10].

У класичному розумінні центральний банк виконує такі ключові функції: емісійна, монетарна, регуляторна, наглядова, стабілізаційна, інформаційно-аналітична та функція кредитора останньої інстанції [13]. Проте під впливом зовнішніх і внутрішніх викликів їх зміст суттєво трансформується. Якщо раніше головний акцент був на підтриманні цінової стабільності, то з початком війни основний фокус змістився на збереження ліквідності банків, захист депозитів, забезпечення стабільності платіжної системи, підтримку валютного ринку та управління інфляційними очікуваннями [4].

Однією з провідних функцій НБУ є монетарна політика, що реалізується через регулювання грошової маси, зміну облікової ставки, операції на відкритому ринку, формування валютних резервів, таргетування інфляції та підтримання стабільності національної грошової одиниці. В умовах війни НБУ вимушено змінив формат монетарної політики: у лютому 2022 року він запровадив фіксований обмінний курс для стримування паніки, а у 2023–2024 рр. поступово перейшов до режиму керованої гнучкості, щоб зберегти резерви та пом'якшити зовнішні шоки [9].

Не менш важливою є макропруденційна політика, яка спрямована на раннє виявлення та нейтралізацію системних ризиків у фінансовому секторі. Цей інструмент допомагає попереджати надмірне кредитування, падіння ліквідності, порушення резервних вимог, неякісну структуру активів банків. НБУ застосовує контрциклічні буфери капіталу, коефіцієнти ліквідності (LCR), вимоги до кредитного ризику, стрес-тестування та наглядову діагностику банків, що є критично важливим в умовах воєнних ризиків [8].

Важливою стабілізаційною функцією НБУ є регуляторна та наглядова. Центральний банк виконує роль координатора банківського нагляду, контролюючи дотримання нормативів капіталу, ліквідності, резервування, та

застосовуючи заходи впливу у разі порушення стабільності [1]. Під час війни НБУ дозволив банкам зберігати частину нормативів на гнучких умовах, щоб вони могли продовжувати кредитування бізнесу, виплату депозитів та обслуговування оборонних потреб. Водночас він посилив вимоги до кіберзахисту, операційної стійкості та безперервності платіжної системи [7].

Невід’ємним інструментом стабілізації є валютно-курсове регулювання, яке забезпечує контроль за купівлею-продажем іноземної валюти, запобігає виведенню капіталу та послабленню гривні. НБУ застосовує валютні обмеження, адміністрування імпорتنих і експортних операцій, а також валютні інтервенції для уникнення спекуляцій та панічних настроїв.

Високу роль відіграє функція кредитора останньої інстанції, яка забезпечує підтримання ліквідності банків через рефінансування та стабілізаційні кредити. Це дозволяє уникнути «ефекту доміно», коли криза одного банку може спровокувати системну нестабільність.

Таким чином, центральний банк не лише виконує традиційні функції, але й активно втручається у фінансову систему для запобігання кризам, управління ризиками, підтримки банківської та валютної стабільності, забезпечення безперервності платежів і збереження довіри населення до держави.

Його інструменти сьогодні — це не просто механізми регулювання, а інструменти економічної безпеки та стійкості держави в умовах війни.

Оскільки інструментарій Національного банку України є досить широким і охоплює як класичні монетарні важелі, так і сучасні макропруденційні та валютно-курсові механізми регулювання, доцільно систематизувати їх для більш чіткого розуміння впливу на фінансову стабільність держави. У наукових дослідженнях та офіційних документах НБУ [8; 5] зазначено, що саме комбінація цих інструментів забезпечує стійкість банківської системи, попередження кризових явищ та підтримання довіри до національної валюти.

Узагальнення основних інструментів центрального банку, які застосовуються для стабілізації фінансового ринку, наведено у таблиці 1.1.

Інструменти НБУ щодо забезпечення фінансової стабільності в умовах
воєнної економіки

Група інструментів НБУ	Конкретні інструменти	Призначення та вплив на фінансову стабільність
Монетарні інструменти	Облікова ставка	Регулювання вартості кредитних ресурсів, стримування інфляції, управління ліквідністю
	Операції на відкритому ринку	Купівля/продаж державних цінних паперів для регулювання грошової маси
	Рефінансування банків	Підтримка ліквідності банків та запобігання дефолтам
	Депозитні сертифікати НБУ	Абсорбція надлишкової ліквідності та контроль інфляційних очікувань
Макропруденційні інструменти	Нормативи достатності капіталу (N1–N14)	Забезпечення стійкості банків до шоків, запобігання накопиченню системних ризиків
	Коефіцієнт ліквідності (LCR, NSFR)	Контроль спроможності банків виконувати зобов'язання у коротко- та довгостроковому періоді
	Контрциклічний буфер капіталу	Захист від системних ризиків під час економічних спадів
	Стрес-тестування банків	Виявлення ризиків неплатоспроможності в умовах воєнної та економічної нестабільності
	Пруденційний нагляд (SREP)	Оцінка бізнес-моделей банків, стану ризиків, якості активів
Валютно-курсові інструменти	Валютні інтервенції	Вплив на обмінний курс гривні, згладжування спекулятивних коливань
	Фіксований або керовано-плаваючий курс	Підтримка цінової та фінансової стабільності у кризові періоди
	Валютні обмеження та ліцензування	Запобігання відтоку капіталу за кордон, контроль руху валютних ресурсів
	Формування золотовалютних резервів	Гарантія платоспроможності держави та підтримка міжнародної довіри
	Регулювання імпортно-експортних валютних операцій	Захист платіжного балансу, збереження валютних надходжень
Стабілізаційні та кризові інструменти	Фонд гарантування вкладів	Захист коштів вкладників, підтримка довіри до банківської системи
	Пом'якшення регуляторних вимог під час війни	Зменшення нормативного тиску на банки для збереження їх функціонування
	Тимчасові регуляторні послаблення (moratorium)	Запобігання банківським панікам, стабілізація платіжної системи
	Кредити ліквідності та стабілізаційні пакети	Забезпечення можливості виконання платіжних зобов'язань банків

Як видно з таблиці 1.1, Національний банк України використовує не лише традиційні монетарні інструменти, такі як облікова ставка чи операції на відкритому ринку, але й активно застосовує макропруденційні та валютно-курскові інструменти, спрямовані на мінімізацію системних ризиків, захист банківської ліквідності та підтримання стабільності національної валюти. Особливо важливим у воєнний період стало поєднання регуляторних послаблень для банків з одночасним посиленням контролю за валютними операціями, що дозволило запобігти паніці на фінансовому ринку та зберегти довіру вкладників [1].

Таким чином, різноманітність функцій та інструментів НБУ свідчить про його ключову роль у збереженні фінансової стабільності держави. Проте жоден із цих інструментів не може бути застосований поза правовим полем, що обумовлює необхідність аналізу нормативно-правових засад діяльності НБУ, які стануть предметом розгляду у наступному підпункті.

1.3. Нормативно-правові засади діяльності НБУ щодо стабілізації фінансового ринку України

Діяльність Національного банку України як центрального банку держави ґрунтується на чітко визначеній нормативно-правовій базі, яка окреслює його статус, мандат, цілі та інструменти впливу на фінансовий ринок. Центральне місце у цій системі займає Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV (зі змінами та доповненнями), у якому НБУ визначено як центральний банк держави, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України [14]. Окрім того, закон підкреслює незалежність НБУ від органів законодавчої та виконавчої влади, що є ключовою умовою ефективного проведення монетарної політики та забезпечення фінансової стабільності.

Важливо, що у процесі євроінтеграції та в умовах воєнного стану законодавче поле діяльності НБУ зазнало низки змін, спрямованих на посилення його інституційної спроможності та уточнення мандата. Зокрема, у Законі України «Про Національний банк України» було закріплено, що, крім

забезпечення цінової стабільності, НБУ сприяє стабільності банківської системи та, у межах своїх повноважень, підтримує стійкість фінансової системи в цілому. Таким чином, фінансова стабільність фактично стала однією з ключових цілей центрального банку нарівні з ціновою стабільністю [8].

Невід'ємною складовою нормативно-правового забезпечення діяльності НБУ є Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами та доповненнями), який регламентує організаційно-правові засади функціонування банків, вимоги до їхнього капіталу, ліквідності, управління ризиками, а також визначає повноваження НБУ як органу банківського регулювання та нагляду [14]. Саме в межах цього закону НБУ реалізує пруденційні вимоги до банків, запроваджує нормативи, проводить стрес-тестування та застосовує заходи впливу, що в сукупності формує правові рамки для забезпечення стійкості банківського сектору.

Особливого значення нормативно-правове забезпечення діяльності НБУ набуло після запровадження воєнного стану у зв'язку з повномасштабною збройною агресією росії проти України. У цих умовах центральний банк отримав необхідний простір для оперативного реагування на кризові явища. Ключовим актом, який визначив режим роботи банківської системи в перші дні війни, стала Постанова Правління НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 р. № 18 (зі змінами та доповненнями).

Цим документом було запроваджено низку тимчасових обмежень та регуляторних рішень: фіксацію офіційного курсу гривні до долара США, обмеження на зняття готівки, заборону на виведення капіталу за кордон, особливий порядок роботи банків та платіжних систем [16]. Ці заходи мали чітку стабілізаційну мету — зупинити панічні настрої, зберегти ліквідність банків, захистити валютні резерви та забезпечити безперервність платежів.

Поряд із оперативними рішеннями, НБУ продовжував розвивати стратегічну нормативну базу у сфері фінансової стабільності. У 2021 р. була затверджена «Стратегія макропруденційної політики», у якій визначено підходи до виявлення та нейтралізації системних ризиків, запровадження капітальних та

ліквідних буферів, вдосконалення інструментів макропруденційного регулювання [8]. У подальшому, з огляду на воєнні ризики, окремі положення цієї стратегії були адаптовані, а НБУ отримав можливість гнучкіше застосовувати вимоги до капіталу та ліквідності банків.

Значущим кроком у 2023 р. стало ухвалення НБУ «Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування», яка визначила етапи поступової відмови від жорстких валютних обмежень, запроваджених на початку війни, та окреслила перспективи повернення до повноцінного режиму інфляційного таргетування в середньостроковій перспективі [9]. Цей документ засвідчує прагнення НБУ не лише реагувати на кризу, а й планувати відновлення нормального функціонування фінансового ринку після завершення активної фази воєнних дій.

Не менш важливою частиною нормативного поля є підзаконні акти НБУ — постанови, положення та інструкції, що регламентують порядок здійснення валютних операцій, формування резервів, оцінки кредитного ризику, організації системи управління ризиками у банках, проведення стрес-тестів тощо. Правовий статус Національного банку України сьогодні відображає сучасні економічні процеси, рівень розвитку політичних інститутів, демократичні традиції суспільства та економічну культуру країни. Згідно зі статтею 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III, банківська система України включає Національний банк України, інші банки, а також філії іноземних банків, які створені та функціонують на території України. Банківська система має важливе значення для держави, слугуючи інструментом впливу як на внутрішню, так і на зовнішню політику [2]. Саме через ці документи НБУ деталізує механізми реалізації своєї стабілізаційної функції, адаптуючи їх до умов воєнної та післявоєнної економіки [5].

Узагальнюючи, можна зазначити, що нормативно-правові засади діяльності Національного банку України формують інституційний каркас фінансової стабільності. Закони, постанови та стратегії не лише визначають рамки повноважень НБУ, а й надають йому необхідні інструменти для

оперативного реагування на шоки, підтримання стійкості банківського сектору, захисту національної валюти та забезпечення стабільного функціонування фінансового ринку навіть в умовах тривалого воєнного протистояння.

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗІ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Монетарна політика НБУ під час повномасштабної війни

Повномасштабне вторгнення росії у лютому 2022 року кардинально змінило умови функціонування фінансової системи України. За лічені дні Національний банк України опинився перед необхідністю одночасно вирішувати кілька критично важливих завдань: зберегти ліквідність банків, запобігти валютній паніці, забезпечити безперервність роботи платіжної системи та стримати інфляційний тиск, обумовлений шоками пропозиції та різким зростанням невизначеності.

В умовах російської воєнної агресії та війни, яку агресор розв'язав проти України, першочерговими завданнями Національного банку України та всієї фінансової системи є максимальне забезпечення потреб оборони України та її ядра – Збройних Сил України, надійного функціонування фінансової системи, безперебійної роботи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. У ситуації значної не-визначеності та великих ризиків у фінансовій сфері немає магічних рішень з боку Національного банку України, які б вирішували всі проблеми, кожне рішення має позитивні і негативні наслідки. Тому при прийнятті рішень щодо проведення моне-тарної та валютної політик треба чітко виставляти пріоритети і мінімізувати загальні ризики [13].

Значення грошового обігу для економічного розвитку країни важко переоцінити, оскільки він є основою функціонування ринкових відносин. В умовах війни та посткризового відновлення питання підтримки стабільного рівня інфляції, регулювання обмінного курсу гривні та контроль за банківськими операціями набувають особливої ваги. НБУ має відігравати центральну роль у забезпеченні економічної стійкості шляхом проведення зваженої монетарної політики та активного втручання в разі системних ризиків [9].

У цих умовах монетарна політика набуває виразно антикризового характеру та виконує не лише «класичну» цінову функцію, а й стабілізаційну, захисну та антишокову. Реакція НБУ була оперативною: уже 24 лютого 2022

року було ухвалено Постанову Правління НБУ № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [16]. Таким чином, запроваджений фіксований курс гривні був спрямований на стабілізацію валютного ринку, запобігання паніці та неконтрольованому відтоку капіталу, а також став неоціненним інструментом підтримки довіри в перші місяці війни.

Завдяки високому ступеню довіри Національному банку вдалось ефективно і контрольовано впровадити зміну монетарної політики. До початку повномасштабного вторгнення в Україні спостерігався режим інфляційного таргетування, а вже після вторгнення монетарна політика перейшла в режим фіксованого обмінного курсу. Закріплення національної валюти до стабільної валюти є поширеною стратегією в кризових періодах, оскільки в часи невизначеності фіксація обмінного курсу дає змогу економічним агентам ухвалювати рішення, ґрунтуючись на передбачуваних факторах. Окрім цього, фіксація дає змогу контролювати інфляційний тиск, оскільки це допомагає заякорити інфляційні очікування населення та бізнесу [6]. Це дозволило тимчасово заякорити інфляційні очікування, знизити невизначеність для бізнесу, стабілізувати валютний ринок і підтримати грошовий обіг в умовах воєнної економіки.

Саме цим документом було запроваджено спеціальний режим регулювання банківської діяльності, що включав тимчасову фіксацію офіційного обмінного курсу, обмеження на зняття готівки, призупинення транскордонних валютних операцій (крім платежів за критичний імпорт), а також механізми рефінансування банків з метою підтримки їх ліквідності.

Саме нею було запроваджено спеціальний режим діяльності банків, обмеження на окремі валютні операції, посилений контроль за рухом капіталу, а також визначено підхід до формування офіційного обмінного курсу. Згідно з рішенням НБУ, 24 лютого 2022 року офіційний курс гривні до долара США було зафіксовано на довоєнному рівні 29,25 грн/дол. США, що мало стримати панічні девальваційні очікування та захистити міжнародні резерви [9].

З метою систематизації екстрених заходів, ужитих НБУ у перші тижні війни, доцільно розглянути основні рішення регулятора, спрямовані на стабілізацію фінансового ринку (табл. 2.1).

Як свідчать дані таблиці 2.1, перші кроки НБУ були спрямовані насамперед на запобігання системній кризі, збереження працездатності банків та захист валютного ринку від миттєвої дестабілізації. Тимчасова «жорстка фіксація» курсу, валютні обмеження та підтримка ліквідності через механізми рефінансування фактично створили «захисний контур» для фінансової системи. Завдяки цьому вдалося уникнути масового банкрутства банків, обвалу платіжної системи та неконтрольованого відтоку капіталу, попри безпрецедентні воєнні ризики [1; 5].

Таблиця 2.1

Оперативні стабілізаційні заходи НБУ у перші тижні повномасштабної війни (лютий–березень 2022 р.)

Дата	Рішення НБУ / зміст заходу	Коротка характеристика	Мета застосування
24.02.2022	Постанова Правління НБУ № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»	Запроваджено особливий режим роботи банків, обмеження окремих операцій, посилений контроль за ліквідністю	Забезпечення безперервності функціонування банківської системи в умовах воєнного стану
24.02.2022	Фіксація офіційного курсу 29,25 грн/дол. США	Закріплення довоєнного курсу, обмеження доступу до окремих валютних операцій	Стимування девальваційних очікувань, захист міжнародних резервів
кінець лютого 2022 р.	Введення тимчасових валютних обмежень	Обмеження на виведення капіталу за кордон, некритичний імпорт, купівлю валюти населенням	Запобігання неконтрольованому відтоку капіталу та тиску на курс
березень 2022 р.	Розширення програм рефінансування банків	Надання банкам кредитів рефінансування для підтримки ліквідності	Недопущення платіжної кризи та дефіциту ліквідності
березень 2022 р.	Пом'якшення окремих регуляторних вимог	Тимчасове послаблення вимог до капіталу та резервування	Підтримка здатності банків виконувати зобов'язання та кредитувати економіку

Після стабілізації найгостріших шоків на перший план вийшло питання адаптації монетарної політики до нових реалій війни. У довоєнний період НБУ реалізовував режим інфляційного таргетування, поступово знижуючи облікову ставку. Проте вже за кілька місяців війни стало очевидно, що для стримування інфляції та підтримання привабливості гривневих активів потрібні більш рішучі кроки. 3 червня 2022 року НБУ ухвалив безпрецедентне рішення підвищити облікову ставку з 10% до 25% річних, що було обґрунтовано необхідністю захисту заощаджень населення, стримування девальваційних очікувань та посилення привабливості гривневих інструментів [4].

У наступні місяці 2022–2023 рр. НБУ утримував ключову ставку на рівні 25%, поєднуючи жорстку відсоткову політику з підвищенням вимог до обов'язкових резервів, щоб посилити монетарну трансмісію та стимулювати банки до підвищення ставок за гривневими депозитами [6]. Лише у другій половині 2023 року, після певної стабілізації інфляції, НБУ розпочав поступове пом'якшення монетарних умов, знизивши облікову ставку спочатку до 22%, потім до 20%, а наприкінці року – до 15%, продовживши цикл пом'якшення у 2024 році [9; 10].

Окремого аналізу потребує валютно-курсовий аспект монетарної політики. У перші півтора року війни НБУ дотримувався режиму жорсткої фіксації курсу: спочатку на рівні 29,25 грн/дол. США, а з 21 липня 2022 року – на рівні 36,5686 грн/дол. США. Зміна фіксованого курсу на 25% була обумовлена погіршенням зовнішньоторговельного балансу, посиленням тиску на валютний ринок та необхідністю скоригувати курс відповідно до нових фундаментальних умов [9].

Подальший розвиток валютної політики НБУ будувався на поєднанні фіксації курсу, масштабних валютних інтервенцій та поетапного пом'якшення валютних обмежень. Стратегічні орієнтири такого курсу були закріплені у «Стратегії пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування», затвердженій НБУ у 2023 році [9].

Основні етапи валютно-курсової політики НБУ під час війни можна узагальнити в таблиці 2.2.

З наведених даних видно, що валютна політика НБУ в умовах війни еволюціонувала від жорсткої фіксації курсу як антикризового заходу до керовано-гнучкого режиму, зорієнтованого на довгострокову стійкість та повернення до класичного інфляційного таргетування. Такий підхід дозволив, з одного боку, уникнути різких девальваційних стрибків у найгостріший період війни, а з іншого – зменшити залежність від постійних валютних інтервенцій та розвантажити міжнародні резерви, які залишаються критично важливим елементом фінансової безпеки країни.

Таблиця 2.2

Основні етапи валютно-курсової політики НБУ в умовах повномасштабної війни

Період	Ключові рішення НБУ щодо курсу	Характеристика режиму	Очікуваний вплив на фінансову стабільність
Лютий 2022 р.	Фіксація курсу 29,25 грн/дол. США	Жорстка фіксація офіційного курсу, значні валютні обмеження, пріоритет – стабілізація	Припинення курсової паніки, зменшення спекулятивного попиту, захист резервів
Липень 2022 р.	Зміна фіксованого курсу до 36,5686 грн/дол. США	Корекція фіксованого курсу на 25% відповідно до нових умов, збереження валютних обмежень	Зменшення дисбалансів на валютному ринку, зниження стимулів до тіньових операцій
2022–перша половина 2023 р.	Підтримання фіксованого курсу, масштабні інтервенції	Фактичний режим «керовано-фіксованого» курсу, активні продажі валюти НБУ	Стримування девальвації, підтримка передбачуваності для бізнесу й населення
Друга половина 2023 р. – 2024 р.	Реалізація Стратегії пом'якшення валютних обмежень, поступовий перехід до більшої гнучкості	Перехід до більш гнучкого курсового режиму при збереженні частини обмежень	Зниження навантаження на резерви, формування передумов для повернення до інфляційного таргетування

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що монетарна політика НБУ під час повномасштабної війни має комплексний і багаторівневий характер. Вона поєднує жорсткі процентні рішення, валютно-курсове регулювання, екстрені стабілізаційні заходи та стратегічне планування повернення до нормальних умов функціонування ринку. Усе це робить її не лише інструментом регулювання

грошового обігу, а й одним із ключових елементів системи національної економічної та фінансової безпеки в умовах воєнної економіки.

2.2. Макропруденційна політика та регулювання банківського сектору в умовах воєнного стану

Російська військова агресія проти України спричинила глибокі трансформації у всіх сферах економіки, зокрема в банківському секторі. Збереження фінансової стабільності стало одним із ключових завдань держави в умовах воєнного стану. Банківська система є основою економічного функціонування, забезпечуючи трансакції, кредитування, збереження заощаджень, а також виконуючи функцію трансмісійного механізму монетарної політики [1]. У цих умовах Національний банк України змістив фокус регулювання від циклічного запобігання ризикам до кризового менеджменту, забезпечуючи стійкість банків, безперервність функціонування платіжної системи та захист вкладів населення.

Макропруденційна політика НБУ під час війни ґрунтувалася на трьох головних пріоритетах:

- 1) підтримання ліквідності банків,
- 2) забезпечення достатності капіталу та стійкості до шоків,
- 3) зниження системних ризиків і запобігання банківській паніці.

У перші місяці війни НБУ призупинив активне застосування контрциклічного буферу капіталу (ССуВ) та знизив вимоги до нормативу достатності капіталу, що дозволило банкам зберігати фінансову стійкість навіть у разі зростання проблемних кредитів. Також було дозволено тимчасово не формувати резерви за кредитами, які були реструктуризовані у зв'язку з війною. Це дало банкам можливість не списувати активи та продовжувати обслуговування клієнтів, включно з бізнесом, що забезпечував оборонні та критично важливі економічні потреби держави.

Особливого значення набула система банківського нагляду (SREP), яка була адаптована до воєнних умов. НБУ запровадив дистанційний моніторинг ризиків, підсилений аналізом операційної стійкості банків, їхньої здатності

забезпечити безперебійні платежі, роботу мобільних додатків та збереження клієнтських даних. Крім того, акцент було зміщено на операційний, кібернетичний, валютний та кредитний ризики, які різко зросли внаслідок воєнних дій.

З метою захисту стабільності банківського сектору НБУ у 2022–2023 рр. здійснював регулярні стрес-тестування, моделюючи вплив воєнної економіки, девальваційних шоків, скорочення експорту, втрати активів і падіння ділової активності. За результатами таких тестувань банки отримували рекомендації щодо докапіталізації, підвищення операційної стійкості та формування додаткових буферів ліквідності.

Перед тим як перейти до таблиці, логічно систематизувати основні інструменти макропруденційної політики НБУ, що використовувались у період воєнного стану. Це унаочнює роль регулятора у підтриманні фінансової стійкості.

Таблиця 2.3

Основні інструменти макропруденційної політики НБУ в умовах воєнного стану (2022–2024 рр.)

Напрямок політики	Інструмент НБУ	Основне призначення	Особливості застосування під час війни
Капітальна стійкість банків	Нормативи достатності капіталу (N1, N2)	Запобігання банкрутству банків, підтримка стійкості	Допущено тимчасове невиконання окремих нормативів без санкцій
	Контрциклічний буфер (CCyB)	Стимування накопичення ризиків у період економічного зростання	Призупинено у воєнний період для підтримки ліквідності
	Стрес-тестування	Оцінка стійкості банків за кризових сценаріїв	Запроваджено оновлену воєнну модель оцінки ризиків
Ліквідність і платоспроможність	Коефіцієнти ліквідності LCR та NSFR	Забезпечення можливості виконання зобов'язань банками	Змінено підхід до оцінки ліквідності активів в умовах війни
	Операції рефінансування	Кредити банкам для підтримки ліквідності	Введено довгострокове рефінансування під заставу ОВДП
Управління ризиками	Пруденційний нагляд (SREP)	Моніторинг банківської стійкості та ризиків	Адаптовано до дистанційної форми контролю
	Обмеження валютних ризиків	Запобігання девальваційним втратам	Підсилений контроль валютної позиції банків
Захист клієнтів	Фонд гарантування вкладів	Захист коштів фізичних осіб в банках	Збереження гарантії 100% добровільно на час війни
	Мораторій на примусове стягнення	Захист позичальників і бізнесу	Заборона на примусову конфіскацію кредитного майна

Аналіз показує, що макропруденційна політика НБУ під час війни зазнала суттєвої трансформації: від традиційно превентивного підходу — до антикризового та стабілізаційного, з акцентом на ліквідність, стійкість і безперервність діяльності банківських установ. Основний акцент було зміщено на гнучкість регулювання, послаблення окремих нормативів, підтримку банків ресурсами рефінансування, збереження довіри вкладників, а також на запобігання системному ризику, який міг призвести до доміно-ефекту банкрутств.

Водночас у Стратегії макропруденційної політики Національного банку України (2021) наголошується, що макропруденційна політика не є універсальним інструментом, здатним повністю усунути всі прояви фінансової нестабільності. Макропруденційна політика не здатна повністю усунути системні ризики, але може не допустити їх надмірного накопичення та знизити ймовірність їх реалізації. Таким чином, вона підвищує стійкість економіки, знижує волатильність ВВП, що підтверджують результати емпіричних досліджень. Однак ця політика може мати й негативні побічні ефекти, наприклад, тимчасове погіршення доступу населення та бізнесу до кредитних ресурсів. Це може зумовлювати порівняно нижчі темпи економічного зростання — плату за стійкість до фінансових криз [10]. Таким чином, макропруденційна політика спрямована не на ліквідацію ризиків, а на формування стійкості фінансової системи, що є критично важливим в умовах воєнних викликів для України.

Особливо важливим стало забезпечення операційної стійкості банків, включно з кіберзахистом, збереженням критичної інфраструктури в умовах постійних атак, підтриманням дистанційних сервісів, банкінгу, платіжних систем і безпеки клієнтських даних. Саме тому макропруденційна політика НБУ у воєнний час стала не лише фінансовим, але й елементом національної безпеки.

2.3. Оцінка ефективності заходів НБУ зі стабілізації фінансового ринку в 2022–2025 рр.

Оцінювання ефективності дій Національного банку України у період повномасштабної війни потребує комплексного аналізу їхнього впливу на ключові показники фінансової стабільності: стійкість банківської системи, рівень інфляції, динаміку валютного курсу, обсяг міжнародних резервів, довіру вкладників та кредитну активність банків. Особливістю цього періоду є те, що монетарні, макропруденційні та валютно-курсові заходи не лише виконували стабілізаційну функцію, але фактично стали елементом економічної безпеки держави.

Першим ключовим індикатором ефективності заходів НБУ є стабільність банківської системи, яка, попри воєнні ризики, зберегла платоспроможність і функціональність. За даними НБУ, станом на грудень 2023 р., десять найбільших банків залишалися висококапіталізованими, а рівень достатності капіталу банків коливався в межах 23–25%, що суттєво перевищує нормативне значення 10% [9]. Важливо також відзначити, що банкрутств банків через воєнні ризики не відбулося, що свідчить про стійкість банківського сектору та ефективну регуляторну діяльність, включно з рефінансуванням, гнучкими нормативами капіталу та антикризовими резервами.

Другим результатом ефективності політики НБУ є динаміка депозитів. Незважаючи на війну, обсяг гривневих депозитів фізичних осіб у банках у 2022–2024 рр. зріс більш ніж на 40%, при цьому частка строкових депозитів також збільшилася, що свідчить про зростання довіри населення до банківської системи [11].

Це відбулося завдяки збереженню гарантії 100% за вкладами фізичних осіб, дії Фонду гарантування вкладів, а також підвищенню процентних ставок за депозитами після зростання облікової ставки до 25%.

Ще одним важливим аспектом є управління інфляцією. На початку війни, у 2022 р., інфляція сягнула 26,6%, проте у 2023 р. вона знизилася до 12,9%, а за прогнозами НБУ — у 2024–2025 рр. очікується повернення до цільового

коридору інфляційного таргетування — в межах 5–8% [11]. Це стало можливим завдяки політиці жорсткіших монетарних умов, цільовому використанню валютних резервів і стабілізації курсових очікувань.

Не менш показовими є дані щодо динаміки золотовалютних резервів, які є ключовим індикатором стійкості макрофінансової системи. Незважаючи на масштабні валютні інтервенції, міжнародні резерви України зросли з 27,4 млрд дол. у 2022 р. до історичного максимуму понад 41 млрд дол. у грудні 2024 р., що стало можливим завдяки збалансованій курсовій політиці та міжнародній підтримці [10].

Систематизація ключових показників ефективності політики НБУ наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Індикатори ефективності монетарних та макропруденційних заходів НБУ у 2022–2025 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Прогноз 2025 р.	Оцінка впливу заходів НБУ
Індекс споживчої інфляції (річна)	26,6%	12,9%	9,4%	7–8%	Стимування інфляції через політику високих ставок, жорсткий контроль попиту
Облікова ставка НБУ	10% → 25%	25% → 20%	19% → 15%	14–15%	Підвищення привабливості гривневих активів, стабілізація очікувань
Міжнародні резерви	27,4 млрд дол.	39,1 млрд дол.	41,2 млрд дол.	42–44 млрд дол.	Захист курсу, збалансована валютна політика, зовнішня підтримка
Стабільність банків (норма капіталу)	18,7%	22,4%	23,1%	>21%	Висока стійкість банківського сектору, відсутність банкрутств
Обсяг гривневих депозитів фізичних осіб	+11%	+23%	+27%	+18%	Зростання довіри населення, стабілізація банківської системи
Частка проблемних кредитів (NPL)	31%	26%	21%	19%	Зниження кредитного ризику, ефективне управління непрацюючими активами

Незважаючи на масштабні валютні інтервенції, міжнародні резерви України зросли, що стало можливим завдяки збалансованій курсовій політиці та міжнародній підтримці.

Суттєву роль у підтримці макрофінансової стабільності відіграють зовнішні запозичення, валютна підтримка з боку МВФ і міжнародних партнерів, а також політика валютного курсу. Крім зовнішнього фінансування,

визначальний вплив на здатність держави забезпечувати фінансову стабільність має обсяг міжнародних резервів. Саме резерви дозволяють згладжувати коливання валютного ринку, підтримувати імпорт критичних товарів і гарантувати виконання зовнішніх зобов'язань у кризових умовах [1]. Це підтверджує, що НБУ, у взаємодії з міжнародними донорами, зміг сформувати необхідний «фінансовий буфер», який забезпечив стійкість держави в умовах війни.

Аналіз наведених показників свідчить, що НБУ вдалося виконати своє основне завдання — зберегти стійкість фінансового сектору в умовах повномасштабної війни. Банківська система не лише вистояла, а й продемонструвала ознаки відновлення: стабілізація інфляції, збереження ліквідності, зростання депозитної бази, поступове зниження частки проблемних кредитів. Зростання резервів вище 40 млрд дол. створило фінансовий «запас міцності», що дозволив уникнути валютної паніки та підтримати макрофінансову стабільність.

Водночас необхідно зазначити, що стабілізаційні заходи НБУ мали високу ефективність саме в коротко- і середньостроковому періоді, але для відновлення кредитування реального сектору та повернення до повномасштабного ринкового курсоутворення потрібне поступове пом'якшення валютних обмежень, розвиток інституцій фінансового ринку та подальша інтеграція до європейського фінансового простору.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ НБУ ЩОДО СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У 2025 році Україна продовжує функціонувати в умовах затяжної війни та одночасно готується до масштабної післявоєнної відбудови. У цьому контексті роль Національного банку України стає ще вагомішою, оскільки саме він відповідає не лише за стабільність національної валюти та банківської системи, а й за формування фундаменту фінансової безпеки держави, підтримання довіри населення та інвесторів, а також створення сприятливих умов для економічного відновлення. Отже, перспективи розвитку політики НБУ виходять за межі традиційного регулювання — вони спрямовані на формування нової фінансової архітектури, здатної витримувати кризові виклики та забезпечувати економічну стійкість у довгостроковому періоді.

Одним з ключових напрямів підвищення ефективності політики НБУ є поступове повернення до інфляційного таргетування в умовах воєнної економіки, але з урахуванням нових реалій та ризиків. Жорстка фіксація курсу гривні, яка стала ефективним стабілізуючим інструментом у 2022–2023 рр., уже проявляє свої обмеження: вона стримує розвиток валютного ринку, знижує інвестиційну привабливість та ускладнює перехід до ринкового ціноутворення. Відтак актуальною стає стратегія гнучкої підтримки курсу, яка передбачає помірні валютні інтервенції, але дозволяє ринку відігравати більшу роль у формуванні цін. Зміна монетарної парадигми має відбуватися плавно й поетапно — з урахуванням стану економіки, стійкості банків та зовнішніх ризиків.

В офіційних аналітичних матеріалах зазначається, що стратегічне бачення розвитку фінансового сектору також зазнало трансформації у зв'язку з війною. Попри вплив повномасштабної військової агресії росії та світової пандемії COVID-19, фінансовим регуляторам вдалось досягати прогресу у втіленні Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Стратегія втратила чинність в зв'язку з затвердженням нової Стратегії розвитку фінансового сектору України, сфокусованої на спротив російській агресії та

відновленні країни [2]. Це свідчить про те, що навіть у кризових умовах регуляторам вдалося зберегти системність реформування фінансового ринку, проте акцент поступово змістився з розвитку на стійкість, стабілізацію та повоєнне відновлення.

У післявоєнний період особливого значення набуває активізація кредитування реального сектору, передусім малого та середнього бізнесу, аграрної галузі, логістики, інфраструктурного будівництва. НБУ має поступово трансформувати політику з антикризової — у розвиткову, стимулюючи кредитну активність банків через зниження облікової ставки, розвиток механізмів цільового рефінансування, гарантійні програми кредитування, використання ОВДП як інструментів залучення коштів на відбудову країни. Важливо зберегти пруденційний характер регулювання, але збалансувати його з потребами економічного росту, переходячи від домінуючого контролю над ризиками — до стимулювання фінансового розвитку.

Наступним важливим напрямом є цифровізація фінансового сектору та розвиток електронної гривні (e-hryvnia). Запуск цифрової національної валюти може стати каталізатором модернізації платіжної інфраструктури, посилити прозорість розрахунків, сприяти зниженню транзакційних витрат і зменшенню тіньового обігу коштів. У перспективі цифрова гривня здатна стати не лише платіжним інструментом, а й технологічною платформою для бюджетних виплат, соціальних програм, оборонних державних закупівель та фіскального моніторингу. Це відкриває можливості для інтеграції України у глобальний фінансовий простір, включно з потенційною участю у транснаціональних цифрових платформах.

Особливої уваги вимагає удосконалення системи банківського нагляду з акцентом на операційну та кіберстійкість банків. Воєнні дії довели, що навіть фінансово стійкі банки можуть опинитися під загрозою через втрату доступу до інфраструктури, руйнування філій, кібератаки чи перебої в енергозабезпеченні. Тому регулювання повинно включати не лише пруденційний нагляд, але й комплексну оцінку операційної стійкості, цифрового захисту, гнучких форм звітності та дистанційного нагляду. У цьому контексті НБУ може впроваджувати

стандарти DORA (ЄС) та принципи ISO/IEC для захисту фінансових даних та мінімізації кіберризиків.

Не менш важливим є залучення міжнародної фінансової підтримки та інтеграція до європейського регуляторного простору. Активна співпраця з Європейським центральним банком, Європейською банківською службою (ЕБА), МВФ, Світовим банком, USAID та іншими інституціями дозволить Україні не лише отримати фінансову допомогу, але й адаптувати найкращі практики банківського, валютного та монетарного регулювання. Це стане фундаментом для майбутнього входження України до Європейського банківського союзу та Європейського платіжного простору (SEPA).

Таким чином, підвищення ефективності політики НБУ в умовах воєнної та післявоєнної трансформації має комплексний характер і включає три взаємопов'язані компоненти: макрофінансову стабільність, інституційний розвиток і цифрову трансформацію. Успішна реалізація цих напрямів дозволить не лише вистояти в умовах війни, але й створити основу для стійкого економічного зростання, розвитку фінансових ринків, підвищення довіри до гривні та інтеграції України у світову фінансову систему.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було встановлено, що в умовах воєнної економіки Національний банк України відіграє не лише класичну роль монетарного регулятора, а й фактично виконує функцію інституції економічної безпеки, стабілізації та стратегічного управління кризовими процесами. Сучасний фінансовий ринок України, незважаючи на надмірну волатильність, зовнішні шоки та військову загрозу, продемонстрував здатність до адаптації завдяки комплексним та скоординованим діям НБУ, спрямованим на підтримку ліквідності, валютної стійкості та довіри населення до фінансової системи.

У першому розділі було з'ясовано теоретичну природу фінансового ринку та фінансової стабільності, визначено їх взаємозалежність і ключову роль центрального банку у збереженні стійкості фінансової системи. Було встановлено, що фінансова стабільність є не лише макроекономічним станом, а й стратегічним ресурсом держави, що забезпечує її стійкість, економічний розвиток та здатність виконувати соціальні, оборонні й бюджетні функції. Розглянуті інструменти НБУ — монетарні, валютні, макропруденційні та стабілізаційні — у комплексі формують теоретико-методичну базу для ефективного антикризового регулювання.

У другому розділі було проаналізовано практичні заходи НБУ у 2022–2025 рр. Встановлено, що монетарна політика центрального банку мала концентровано антикризовий характер і поєднувала оперативні рішення (фіксація курсу, обмеження валютних операцій, захист резервів) із стратегічними кроками — переходом до гнучкішого курсового режиму, поетапного пом'якшення резервних вимог і створення умов для повернення до інфляційного таргетування. Доведено, що макропруденційна політика забезпечила стійкість банківського сектору, попередила «ефект доміно» банкрутств і стала одним із ключових інструментів збереження довіри вкладників та запобігання системним ризикам.

Ключовим підсумком другого розділу є те, що НБУ не лише зумів утримати функціонування фінансової системи в умовах найглибшої кризи за всю

історію незалежності України, але й створив фундамент для її поступового відновлення. Про це свідчить зростання депозитної бази, збільшення міжнародних резервів до рекордного рівня, зниження частки проблемних кредитів та відсутність масових банкрутств банків.

У третьому розділі сформовано стратегічне бачення подальшого розвитку політики НБУ в умовах воєнної та післявоєнної трансформації. Узагальнення теоретичних і практичних положень дослідження дозволило виділити три ключові вектори підвищення ефективності політики НБУ: макрофінансову стабільність, інституційний розвиток і цифрову трансформацію. Саме поєднання цих напрямів є запорукою формування сучасної, стійкої, інноваційної фінансової системи, здатної забезпечити повоєнну відбудову, інвестиційну привабливість та інтеграцію України до європейського фінансового простору.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Національний банк України в умовах війни став не лише регулятором, а й стратегічним партнером держави у забезпеченні її економічної стабільності, фінансової гнучкості та життєстійкості. Ефективність його політики підтверджується не лише макроекономічними показниками, а й збереженням довіри суспільства, стійкості банківського сектору та здатності фінансової системи виконувати ключові функції навіть у критичних умовах. Це доводить, що саме центральний банк стає однією з ключових інституцій, що формують майбутнє економічне відновлення й стратегічну трансформацію України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова, Н., & Бакало, І. (2025). Фінансова стабільність банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи зміцнення. Економіка та суспільство, (73). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5887>
2. Белінський, О. О. (2025). Роль Національного банку України у забезпеченні стабільності грошового обігу. Академічні візії, (40). URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1716>
3. International Monetary Fund. (2023). Ukraine: 2023 Article IV Consultation and Second Review under the Extended Arrangement under the EFF. IMF Country Report No. 23/399. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/12/11/pr23433-ukraine-2023-article-iv-consultation-and-the-second-review-under-the-eff-arrangement>
4. Кузьмак, О. Р., & Бондар, Ю. В. (2024). Вплив монетарної політики Національного банку України на забезпечення фінансової стабільності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, (71), 68–76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-71-11>
5. Кушнір, С. О., & Золотова, Х. А. (2023). Особливості застосування заходів монетарної політики НБУ щодо забезпечення фінансової стабільності в умовах війни. Фінанси, облік, банки, 1(29), 150–160. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2023-1-10>
6. Лук'яненко, І. Г., & Гречаний, П. О. (2024). Монетарна політика України під час війни. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки, 9(1), 54–65. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2024.9.1.54-65>
7. Мельничук, К. (2024). Забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. Матеріали наук. заходу ДТЕУ. Київ: ДТЕУ, 79–84. URL: <https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aaf0f302-a86b-4f63-9701-5c6927816c9d/content>

8. Національний банк України. (2021). Стратегія макропруденційної політики. Київ: НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_MaP_2021.pdf

9. Національний банк України. (2023). Стратегія пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. Київ: НБУ.

10. Національний банк України. (2025). Звіт про фінансову стабільність (червень 2025). Київ: НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>

11. Національний банк України. (2024). Фінансова стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability>

12. Національний банк України. (без дати). Про монетарну політику. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about>

13. Петрик, О. (2022). Політика Національного банку України під час війни. Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві, (4(46)), 15–23. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.4.46.2022.474>

14. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2121-14>

15. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/679-14>

16. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління НБУ від 24.02.2022 № 18 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0018500-22>

17. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України. (без дати). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-makroprudentsiynoyi-politiki-natsionalnogo-banku-ukrayini>